

program
I N T R A

oktober 2003

Kazalo

I Contents	1
1 vsebina	1
2 expert	1
3 menuji	2
4 analiza	3
5 hierarhi na struktura	3
6 preiskovanje struktur	4
7 semaforji	5
8 definicija barv	5
9 razred	6
10 glavna knjiga	7
11 poslovni partnerji	7
12 stroškovna mesta	7
13 kazalci	8
14 definicija kazalcev	9
15 ažuriranje kazalcev	10
16 definicija izra una vrednosti kazalca	11
17 skupine	13
18 definicija skupin	13
19 postopek definiranja skupin	14
20 skupine grafi no	15
21 plani	16
22 vnos plana	16
23 nov celotni plan	17
24 spreminjanje planskih vrednosti	17
25 ostali podatki	19
26 povezave	19
27 kumulative	20
28 kumulative kazalcev	20
29 grafi	21
30 parametri grafa	21
31 dodatne nastavitve grafa	22
32 izpisi	23
33 izpisni parametri poro ila	23
34 definicija kolon poro ila	24

35	INTRA	24
36	definicija vhodne datoteke in uvoz podat	25
37	kontrolne tipke	25
38	težave pri uporabi	25
39	obnova datotek	26
40	varnostne kopije	27
41	izmenjava definicij kazalcev	28
42	uporaba	29
43	instalacija programa	29
44	slovar ek	30
45	novosti	30

1 Contents

1.1 vsebina

- o programu EXPERT
- menuji programa
- analiza
- kazalci poslovanja
- skupine
- planiranje
- podatki okolja
- uvoz podatkov
- izpisi
- semaforji
- kontrolne tipke

- varnostne kopije
- uporaba
- težave pri uporabi

- novosti

- slovar ek

1.2 expert

je **moderno programsko orodje** za analizo finančnih podatkov in je nadgradnja finančnega informacijskega sistema vsakega podjetja. Program je izdelek podjetja **KreS, Kreativni sistemi, d.o.o.**

uporaba

je izjemno enostavna: *vpisovanja ukazov enostavno ni*. Uporabnik le z miško izbira na ekranu prikazane možnosti

Menuji vodijo uporabnika pri izbiri podrošij poizvedovanja ali posebnih akcij.

Podatke, ki so prikazani na ekranu v tabelni obliki, lahko prikažemo tudi v grafih, izpišemo na tiskalnik ali na datoteko, ki jo lahko prenesemo v urejevalnik teksta ali v tabelni kalkulator za nadaljnjo obdelavo.

oblika

Za vse vrste podatkov **expert** zgradi časovne vrste, ki so osnova za analizo podatkov in so prikazani v obliki kumulativ.

vir podatkov

je lahko vsak programski paket za vodenje knjigovodstva.

Uvoz podatkov je vgrajen v program. Struktura vhodne datoteke temelji na definiciji, ki jo lahko sami pripravimo. Izberite le menujsko postavko *uporaba > definicija uvoza*

Èe je izvor programski paket INTRA, tedaj ni potrebno posebej definirati strukture vhodnih datotek.

Podatki se iz izvornih datotek prenesejo v posebno informacijsko bazo, ki jo odlikuje izjemna hitrost, in je zato še tako raznovrstna *analiza izdelana v trenutku* in prikazana na ekranu.

1.3 menuji

<i>menu</i>	<i>vsebina</i>
uporaba	uvodne in dodatne akcije uporabe programa
izbor drugega podjetja	
uvoz podatkov	iz izvornih knjigovodskih aplikacij za izbrano podjetje
arhiviranje in obnavljanje	vseh definicij kazalnikov naenkrat
izvoz in uvoz	posameznih definicij kazalnikov
obnovitev indeksov	vseh datotek
pregledi	podatki iz izvornih aplikacij, poenoteni in združeni v eno bazo
konti glavne knjige	
stroškovna mesta	
poslovni partnerji	
kazalci	izvedeni podatki, ki temeljijo na podatkih izvornih aplikacij
pregled podatkov	
kazalcev	
definicija kazalcev	izra uni vrednosti kazalcev: izvirne, planske, ponderirane za 'kaj- e' analizo
skupine	grupiranje podatkov izvornih aplikacij v skupine
pregled podatkov skupin	
definicija skupin	
izra uni vrednosti skupin	
vpis podatkov	ro no lahko vpišemo podatke
okolja	npr. revalorizacijski faktorji ali pla e v gospodarstvu
podjetja	npr. število zaposlenih po organizacijskih enotah
plana	planiramo lahko le konte in ti se uporabijo v izra unih izvedenih podatkov
tiskanje	
tiskaj	vsak prikaz lahko natisnemo na tiskalnik in/ali prenesemo v datoteko
izbor tiskalnika	v oknu lahko izbiramo kateri koli tiskalnik v mreži
grafi	vsak prikaz lahko prikažemo v razli nih grafih
prikaz grafa	
legenda: nazivi	zamenjava šifer (npr. poslovnih partnerjev) z njihovimi nazivi
prikaz	razli ne oblike prikaza podatkov
definicija barv polj	za vsak prikaz in kazalec lahko definiramo opozorilno obarvane vrednosti
prikaz barv	e obstajajo definicije barv za izbrani prikaz, bodo vrednosti in ozadja ustrezno obarvana
preklop prikaza	izmeni no se pokažejo podatki podstrukture oziroma mese ni podatki gradnika v gornji vrsti

1.4 analiza

vrste podatkov za analizo

izvirni glavne knjige, poslovnih partnerjev, stroškovnih mest. Realizacijo lahko primerjamo s plani
 izvedeni kazalci in skupine, ki jih uporabnik definira sam
 dodatni ostali podatki, ki se ne vodijo v okviru knjigovodstva in jih vnesemo ročno.

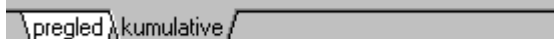
prikaz podatkov: *podatku verjamemo, e vemo za izvor njegovih vrednosti* in zato ta na ekranu prikazana vedno dva nivoja te strukture.

nadrejeni gradnik in njemu pripadajoči seznam, ki prikazuje:

ali vse gradnike v enem obdobju: seznam podrejenih gradnikov: vrednosti nadrejenega so vedno seštevek vrednosti podrejenega

ali enega gradnika v vseh obdobjih: seznam mesečnih vrednosti nadrejenega gradnika

med obema pregledoma izbiramo s tipko CTRL-Q ali z izborom jahača v spodnjem delu ekrana:

Primerjave so osnova analize, zato so podatki prikazani v treh kolonah:

v prvih dveh so podatki ali dve smeri prometa (breme, dobro) v istem obdobju
 ali iste smeri prometa v različnih obdobjih,
 v tretji pa rezultat primerjave.

Vsi podatki imajo hierarhično strukturo in zato omogočajo analizo tipa od splošnega do konkretnemu.

parametre analize

določamo z izborom možnosti v izbiralnih oknih. Vsako izbiralno okno vsebuje nekaj možnosti iz iste problemske domene. Na vsako spremembo parametrov se expert odzove s takojšnjim prikazom spremenjenih podatkov:

prikaz v kolonah 1-2 ☐ breme - dobro ☒ breme - breme ☐ dobro - dobro ☐ saldo - saldo	obseg prometa ☒ ZS+1..n ☐ 1..n ☐ n ☐ Začetno stanje	1: obdobje ☒ 1998 ☐ 1998 pl ☐ 1997 ☐ 1999 pl ☐ 1996	2: obdobje ☒ 1998 ☐ 1998 pl ☐ 1997 ☐ 1999 pl ☐ 1996	3: rezultat ☒ razlika (1-2) ☐ indeks (2/1) ☐ prirast v % (2:1) ☐ vpliv na prirast ☐ strukturni indeksi																																
25.10.1998 16:17:36		<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>3</td><td>5</td><td>7</td><td>9</td><td>11</td><td>1Q</td><td>3Q</td> </tr> <tr> <td>2</td><td>4</td><td>6</td><td>8</td><td>10</td><td>12</td><td>2Q</td><td>4Q</td> </tr> </table>	1	3	5	7	9	11	1Q	3Q	2	4	6	8	10	12	2Q	4Q	<table border="1"> <tr> <td>1</td><td>3</td><td>5</td><td>7</td><td>9</td><td>11</td><td>1Q</td><td>3Q</td> </tr> <tr> <td>2</td><td>4</td><td>6</td><td>8</td><td>10</td><td>12</td><td>2Q</td><td>4Q</td> </tr> </table>	1	3	5	7	9	11	1Q	3Q	2	4	6	8	10	12	2Q	4Q	
1	3	5	7	9	11	1Q	3Q																													
2	4	6	8	10	12	2Q	4Q																													
1	3	5	7	9	11	1Q	3Q																													
2	4	6	8	10	12	2Q	4Q																													

1.5 hierarhična struktura

Vsi gradniki, ki jih preiskujemo s programom **expert**, so organizirani v drevesne (hierarhične) strukture. V taki strukturi velja, da ima vsak gradnik *enega in samo enega nadrejenega gradnika* - izjema je le najvišji gradnik v strukturi, kateremu ni nadrejen noben gradnik. Hierarhične strukture je toliko, kolikor je razredov gradnikov.

strukturni prikaz vseh gradnikov

Pregledovalni ekran vedno prikazuje enako *dvonivojsko strukturo*: v posebni vrsti zgoraj je gradnik, kateremu so neposredno podrejeni gradniki v seznamu pod to vrstico. Vrednosti nadrejenega gradnika so vedno *seštevek* ustreznih vrednosti vseh podrejenih gradnikov:

Oznaka	Naziv	okt95	dec95	prirast v % (2:1)
▶ TLkratObv	kratkoročne obveznosti	137.957,10	231.898,08	68,09
▶ TLdobav	obveznosti do dobaviteljev	345.981,28	532.532,26	53,92
▶ TLdrugeObv	druge kratkoročne obveznosti	-208.024,18	-300.634,18	44,52

V spodnjem seznamu so prikazani ali neposredno podrejeni gradniki ali pa seznam gradnikov drugega razreda, s katerimi je povezan nadrejeni gradnik, če nima podrejenih (npr. kontu terjatev pripadajoči seznam poslovnih partnerjev).

abecedni prikaz vseh gradnikov

Izjema tega dvonivojskega prikaza nastopi v primeru, ko pritisnemo na eno od tipk na tastaturi: tedaj **expert** na ekranu prikaže prav vse gradnike tega razreda, urejene po abecedi oznake, ne glede na položaj v hierarhični strukturi.

potovanje po strukturi

S smernimi tipkami ali z uporabo miške potujemo po hierarhični strukturi, z uporabo kontrolnih tipk pa aktiviramo pogoste akcije, ki jih sicer lahko izberemo s pomočjo menujev.

1.6 preiskovanje struktur

Potovanje po hierarhičnih strukturah gradnikov je možno z uporabo miške ali smernih tipk. Če podro je nadrejenih ali podrejenih ni izbrano, ga moramo najprej z miško izbrati. Zatem lahko

s smernimi tipkami

izbiramo in potujemo po seznamu na ekranu:

gor	navzgor po seznamu na ekranu
dol	navzdol po seznamu na ekranu
desno	po strukturi v globino, k podrejenim
levo	po strukturi nazaj navzgor, proti nadrejenim

z miško

levi gumb   izbiramo gradnike in potujemo po strukturi: če pri tem kažemo na nadrejenega gradnika, se pomaknemo po strukturi navzgor (sedaj nadrejeni postane podrejeni), če pa kažemo na podrejenega gradnika, se pomaknemo po strukturi navzdol tako, da postane izbrani gradnik nadrejen.

desni gumb   v nekaterih primerih aktiviramo seznam akcij ('pop-up menu'), ki so predvidene za podro je na osnovnem ekranu, na katerega v danem trenutku kažemo z miško:

na podatke nadrejenega: prikaz poti, po kateri smo prišli do tega prikaza, to je, prikaz dosedaj izbranih gradnikov

na podatke podrejenega: glede na opazovane podatke lahko izbiramo dvoje:

1. e opazujemo podatke kazalcev z upoštevanimi faktorji za kaj- e analizo: vnos ponderjev kazalcev.
2. sicer: vnos planskih podatkov

1.7 semaforji

so barvna opozorila in vodila, ki označijo razred opazovanih gradnikov oziroma vodijo uporabnika pri iskanju vzrokov poslovnega rezultata. Z različnimi barvami so ponazorjeni različni razponi vrednosti gradnikov in tako uporabnik na prvi pogled opazi, v kateri razpon vrednosti spada vrednost opazovanega gradnika.

Uporabnik lahko sam določi barve, s katerimi želi ponazoriti različne vrednostne razpone pri prikazu:

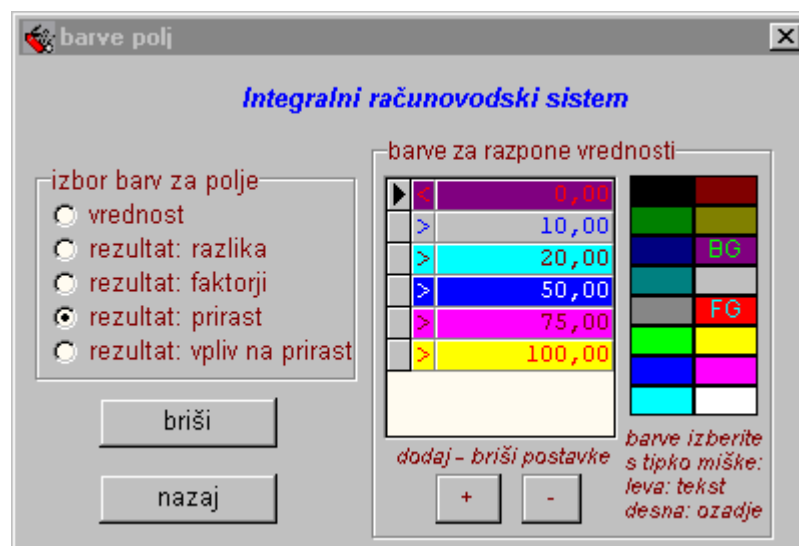
vrednosti, prikazane v prvih dveh kolonah
razlika vrednosti
razmerje vrednosti oz. razmerje strukturnih indeksov
prirast v %
vpliv na prirast

Barve lahko določimo globalno za vse preglede z izborom menuja [Uporaba > definicija barv](#), za kazalce pa lahko za vsakega posebej v okviru definicije kazalca. Prikaz barv (de)aktiviramo z izborom [Uporaba > prikaz barv](#).

1.8 definicija barv

Barve določamo za posamezna polja, ki jih izbiramo v levem seznamu. Če za to polje še ni definirana nobena barva za razpon, tedaj je pod seznamom gumb dodaj, s katerim pripravimo definicijo barv za prvi razpon. Če so za izbrano polje barve že definirane, jih vse naenkrat izbrišemo z gumbom briši, ki nadomesti gumb dodaj.

Pri definiciji razponov določamo kakšno vrednost naj ima vrednost opazovanega gradnika glede na vpisano mejno vrednost: lahko je manjša ali večja od mejne vrednosti. Če obstaja med vpisanimi razponi nedefinirano področje, tedaj bodo vrednosti v tem obsegu prikazane v črni barvi na belem ozadju.

1.9 razred

je povezovalni pojem množice gradnikov iste vrste. Razredi so (obarvani so tako kot jih vidimo na ekranu):

konti glavne knjige,
 poslovni partnerji,
 stroškovna mesta,
 kazalci,
 skupine.

Vsak gradnik je lahko pripadnik le enega razreda.

Na pregledovalnem ekranu lahko opazujemo gradnike enega razreda, vedno dva nivoja v hierarhi ni strukturi (nadrejenega gradnika in njemu pripadajo seznam podrejenih gradnikov). Kateri razred pregledujemo, določimo ali z izborom menujskih postavk z miško ali preko tastature s kontrolnimi tipkami.

Med razredi lahko obstajajo povezave, ki opisujejo dvosmeren odnos med gradniki dveh razredov. Z gradnikom enega razreda je lahko povezanih več gradnikov drugega razreda (npr. vrednost konta nekega stroška je seštevek istega stroška po stroškovnih mestih in vrednost stroškov enega stroškovnega mesta so seštevek stroškov, vodenih na različnih kontih).

1.10 glavna knjiga

Podatki glavne knjige so osnovni gradniki programa expert. Iz izvorne aplikacije prevzame podatke in zgradi drevo kontnega plana.

prevzem podatkov

Podatke za analizo, ki jih izdela v obliki osnovnih vrst mesečnih prometnih podatkov, ustvari z uvozom prometnih transakcij izvorne aplikacije. Istocasno pripravi podatke v domaci valuti in v izbrani referencni valuti.

Podatke izvorne glavne knjige program expert pri obnovitvi podatkov samo bere. Z uporabo programa expert izvorni podatki niso dosegljivi za ažuriranje in so zato varni.

primerjava podatkov

Podatke glavne knjige lahko opazujemo na različnih nivojih strukture ter jih primerjamo med sabo v različnih obdobjih. Primerjamo jih lahko tudi s planskimi podatki, ki jih lahko vpišemo s programom expert: pri vpisu upošteva povprečno preteklo gibanje vrednosti konta, ki ga planiramo.

Podatke vsakega konta lahko preverimo s prikazanimi podatki ali podrejenih kontov ali s podatki analitičnega knjigovodstva (poslovni partnerji ali stroškovna mesta)

1.11 poslovni partnerji

Podatke o poslovnih partnerjih **expert** prevzame iz izvorne aplikacije. Podatke o prometu prebere iz datoteke saldakontov (lahko tudi ločeno podatke kupcev in podatke dobaviteljev) in jih vstavi v svojo skupno podatkovno bazo. Na ta način postavi enotno osnovo za pregledovanje tako podatkov glavne knjige, saldakontov in stroškovnih mest.

nove skupine

Poslovne partnerje lahko združujemo v skupine npr. po pripadnosti gospodarstvu, negospodarstvu, malemu gospodarstvu ipd. Definiramo novo skupino in priredimo vsakega poslovnega partnerja svoji skupini. Za nove skupine zatem skupine **expert** izraèuna seštevne podatke vseh v skupino pripadajoèih poslovnih partnerjev.

Na ta način dobimo podatke o poslovanju podjetja s celimi grupacijami poslovnih partnerjev.

1.12 stroškovna mesta

Iz izvorne aplikacije **expert** prevzame podatke o stroškovnih mestih. Èe obstajajo podatki o nadrejenosti stroškovnih mest, zna **expert** zgraditi drevo stroškovnih mest in izraèunati podatke tudi za vse nivoje v strukturi stroškovnih mest.

nove skupine

Stroškovna mesta lahko tudi združujemo v skupine (npr. v profitne centre), ki niso vsebovane v že znani hierarhièni strukturi. Lahko jih razdelimo v skupine, npr. razvojna, vzdrževalna, režijska stroškovna mesta. Za te nove skupine **expert** izraèuna seštevne podatke vseh v skupino

pripadajoèih stroškovnih mest. Èe imamo predviden izraèun kazalcev po stroškovnih mestih, se istoèasno izraèunajo vrednosti kazalcev tudi za tako ustvarjene skupine stroškovnih mest.

1.13 kazalci

so podatki, izvedeni in izra unani iz množice poljubnih virov podatkov. Vsebino kazalcev in na in izra una podatkov dolo imo sami, brez pomo i programerjev.

struktura

Kazalci imajo hierarhi no strukturo: vsak kazalec ima lahko sebi podrejene kazalce (je sestavljen) ali pa je kon en v strukturi in nima nobenega podrejenega kazalca. Obe vrsti kazalcev imata vrednosti pripravljene v obliki asovnih vrst, ki so shranjene v posebni obliki kumulativ

vsebina

Pomen in vsebino kazalcev definiramo sami, po vnosu vseh definicij pa moramo vrednosti kazalcev izra unati z izborom menujskih postavk **Kazalci > izra un**

Vrednost sestavljenega kazalca je vedno seštevek vrednosti njemu podrejenih kazalcev, vrednosti kon nega kazalca pa so prenešene neposredno iz podatkov gradnikov:

Vrednosti kon nega kazalca so lahko tudi rezultat aritmeti ne operacije nad vrednostmi dveh gradnikov. V tem primeru expert opravi izbrano operacijo nad soležnimi podatki asovne vrste (nad podatkom istega meseca in leta obeh gradnikov) tako, da je rezultat spet asovna vrsta, to pot v obliki kumulativ kazalcev

analiza

Podatke kazalcev lahko expert izra una in prikaže v ve oblikah, ki jih poljubno kombiniramo:

- vrednosti : izvorne, ponderirane ('kaj- e analiza'), planske
- distribucija : podatki za celotno podjetje ali za posamezno stroškovno mesto ali skupino stroškovnih mest
- obseg : postavke kazalca ali distribucija postavke kazalca po stroškovnih mestih

kaj- e analiza

Vrednosti vsakega kazalca lahko ponderiramo in opazujemo, kakšne rezultate bi dobili, e bi bili podani pogoji, dolo eni s ponderjem. Ponder vnesemo lahko le takrat, kadar so na ekranu prikazani ponderirani podatki (v izbiralnem oknu pod podatki izberemo npr '1998 x'). Ko vnesemo ponder, je treba podatke ponovno prera unati z izborom menujskih postavk: **Kazalci > izra un > upoštevaj faktorje**. expert upošteva spremenjeno vrednost kazalca v vseh postavkah poro ila, ki se sklicujejo na vrednost tega kazalca tako neposredno kot posredno.

Vse ponderje izbrišemo s ponovnim izra unom z akcijo **Kazalci > izra un > izvorne vrednosti**, pri kateri faktorji niso upoštevani.

distribucija po stroškovnih mestih

Nekatere kazalce je smiselno prikazati tudi v obliki distribucije po stroškovnih mestih oziroma skupinah stroškovnih mest (smiselno le, e se vsi upoštevani konti kazalca vodijo po stroškovnih

mestih, sicer dobimo nepopolen rezultat). To določimo tako, da v definiciji naslova poročila (to je postavka kazalcev na najvišjem nivoju) izberemo možnost izračuna stroškovnih mestih.

1.14 definicija kazalcev

S pomočjo menija Kazalci > definicije (ali pa neposredno s tipkami CTRL-D) se na ekranu pokažejo definicije kazalcev. Vse kazalce lahko definiramo sami. Ob instalaciji dobimo že izdelane definicije vseh kazalnikov, ki so predvideni v Slovenskih računovodskih standardih.

hierarhična struktura

Kazalce strukturiramo v hierarhične strukture. Vsak nivo v strukturi kazalca lahko vsebuje poljubno mnogo postavk, od katerih vsaka je lahko sestavljena, njena vrednost pa je seštevek vrednosti njej podrejenih postavk. Končna vrednost nima podrejenih in vrednosti dobi iz enega ali dveh virov, ki sta lahko:

- konto glavne knjige
- drugi kazalec
- podatek okolja
- računovodski podatek podjetja

Če sta vira dva, moramo izbrati operand (+, -, *, /) za izračun vrednosti postavke iz vrednosti obeh virov.

potovanje po hierarhični strukturi definicij

Za potovanje po strukturi uporabimo ali smerne tipke:

desno: en nivo navzdol
levo: vrnitev na prejšnji nivo

ali pa miško:

dvojni klik levega gumba (le za pregled podatkov) uporabimo za pomik za en nivo navzdol

dvojni klik levega gumba (definicija kazalcev) uporabimo za pomik za en nivo navzdol. En sam klik namreč pomeni le izbor določene postavke za ažuriranje.

ažuriranje kazalcev

Kazalce lahko dodajamo ali brišemo, pa tudi spreminjamo njihove definicije tako, da z miško pokažemo na obravnavani kazalec v seznamu podrejenih in izberemo gumb z akcijo:

• spremeni, dodaj, briši – ažuriramo definicije obstoječih oz. novih kazalcev in brišemo obstoječe kazalce. Pozor: ko brišemo kazalce, je treba sklicevanje na brisane kazalce popraviti računovodski prenos.
• prenesi – prenos kazalca na drugo mesto v strukturi. Ko smo izbrali to menujsko izbiro, se napotimo v seznam podrejenih, kamor želimo ta kazalec prenesti, in tam ponovno izberemo to isto menujsko izbiro. Po prenosu ponovno izračunamo vrednosti kazalcev

shranjevanje in izmenjava definicij

Definicijo vsakega kazalca posebej lahko shranimo v arhivsko datoteko kazalcev, iz katere lahko restavriramo posamezne kazalce (za razliko od arhivskih kopij sistemskih datotek, kjer je vsebina datotek nedeljiva celota). Ta arhivska datoteka je lahko kjerkoli na disku, tudi na disketi: s tem lahko prenašamo definicije med različnimi računalniki ali celo uporabniki programa expert.

1.15 ažuriranje kazalcev

vpis karakteristik kazalca

V posebnem oknu za vpis na in izra una vrednosti kazalca je treba najprej vpisati oznako kazalca. Struktura oznake kazalca je <koda skupine>-<koda kazalca>. Predlagana oznaka kazalca že vsebuje oznako skupine, kateri kazalec pripada, zato dopišemo le kratko oznako tega kazalca znotraj skupine.

vpis poro ila

Ko dodamo novo postavko na najvišjem nivoju, je to postavka skupine kazalcev, ki predstavlja zaključeno celoto oziroma svoje poročilo. Ta na celoma ne vsebuje vrednosti. Oznaka naj bo kratka - vsebovana bo v oznakah vseh podrejenih kazalcev kot <koda skupine>.

Primer: D   moje novo poročilo

Oznako skupine lahko menjamo: expert bo sam ustrezno spremenil oznake vseh pripadajočih kazalcev. Sklicevanja na kazalce te skupine s spremenjeno oznako je treba (zaenkrat) popraviti ročno.

oznaka posameznega kazalca

je obvezna do desetmestna koda, ki lahko vsebuje črke in številke ter en obvezen pomišljaj: za že prikazano kodo skupine vpišemo oznako tega kazalca, <koda kazalca>. Nanjo se lahko sklicujejo ostali kazalci. Opis je daljši tekst, namenjen podrobnemu pojasnilu o vsebini kazalca.

Primer: D-A13c   dobi ek

izra un kazalca tudi po stroškovnih mestih

Pri definiciji skupine lahko tudi določimo, naj expert izra una postavke kazalca tudi po stroškovnih mestih in skupinah. S tem dosežemo, da lahko opazujemo podatke kazalca na dva načina:

za kazalec na nivoju podjetja distribucijo vrednosti po stroškovnih mestih/skupinah
za vsako stroškovno mesto/skupino njemu pripadajoče vrednosti kazalca

Ta načina izra una izjemno podaljšata čas izra una kazalcev, ker le-ta temelji na presekih kontostroškovno mesto. Tako v tem primeru za vsak kazalec expert najprej potuje po podstrukturi konta, na katerega se kazalec sklicuje in projicira (sešteva) presečne vrednosti končnih kontov po posameznih stroškovnih mestih v novo ustvarjeno presečno vrednost kazalec - stroškovno mesto

1.16 definicija izra una vrednosti kazalca

upoštevanje rezultata

podatke kazalca

v rezultat

prištej

odštej

ne upoštevaj

upoštevaj stanje, če

da > 0 < 0

ve inoma želimo, da se rezultat upošteva v seštevku nadrejenega kazalca. So pa primeri, ko si ustvarimo le za asen rezultat, ki ne sme vplivati na seštevke (možnost ne upoštevaj). Pogoj upoštevanja rezultatov, e so pozitivni ali negativni, se uporablja kumulativno do vsakega meseca posebej. e je kazalec izra unan tudi po stroškovnih mestih, se pogoj upošteva na nivoju stroškovnega mesta in ne na nivoju podjetja. Pozor: glede na to, da se izra un kazalcev izvaja nad asovnimi vrstami v okviru posebne procedure, ki ne ve, katere podatke bomo med seboj primerjali, je uporaba pogojnega upoštevanja omejena le na kumulativna stanja z upoštevanjem za etnega stanja, ne daje pa prvih rezultatov pri seštevkih posameznih mesecev ali kvartalov!

viri

viri

en sam vir

vir1 + vir2

vir1 - vir2

vir1 * vir2

vir1 / vir2

kazalec se lahko sklicuje na en vir podatkov ali na dva vira. e sta vira dva, moramo izbrati tudi operator nad obema viroma podatkov. Podanih je nekaj možnosti virov podatkov. e smo izbrali dva vira podatkov, ni obvezno, da sta oba iz iste množice: vsi viri imajo enako strukturo podatkov v obliki asovnih vrst in zato jih lahko med seboj poljubno mešamo.

na in prikaza rezultata

prikaži kot %

e smo izbrali kvocient dveh virov, lahko izbiramo na in prikaza rezultatov deljenja: kvociente je smiselno prikazati v obliki procentov.

preoblikovanje

preoblikuj

ne

absolutna vrednost

menjaj predznak

povprečje prometa

povprečje stanj

stanje

seštevke povp.stanj

podatke lahko upoštevamo v nespremenjeni obliki, lahko pa jim tudi menjamo predznak, upoštevamo absolutno vrednost ali izra unamo povpre je prometa ali stanj. Možnosti preoblikovanja podatkov v stanja in seštevke povpre nih stanj sta namenjeni bankam. Za obe povpre ji so upoštevani prometni podatki izbrane smeri (pri kontih breme, dobro, saldo, pri sklicu na kazalnik pa je smer bila izbrana pri definiciji), zato je povpre je stanj lahko zavajajo e in je smiselno le pri prikazu saldov.

Pozor: povpre je je izra unano na osnovi mese nih podatkov, zato pri opazovanju podatkov posameznih kvartalov ne vidimo povpre ja treh mesecev v okviru kvartala ampak povpre je mesecev od za etka leta do konca kvartala.

izbor vira

od kod

k_onto

k_azolec

p_odatek_okolja

p_odatek_podjetja

p_podrejeni

Kazalci so praviloma hierarhi no strukturirani: rezultat je vedno seštevke množice bolj detajlnih vrednosti. e želimo, da predstavlja ta element seštevke podrejenih kazalcev, izberemo 'podrejeni' e naj je vir konto glavne knjige, tedaj lahko v polju pod izbiralnim oknom izbiramo oznako konta, kazalca, podatka podjetja ali podakt okolja. Pri drugem viru je namesto možnosti podrejeni možno vpisati konstanto, s katero pomnožimo ali delimo vrednosti levega operanda.

izpis postavke

izpis kazalca

vedno izpiši

ne izpiši kazalca

ne podrejenih: vedno

ne podrejenih: sumarno

Na ekranu so vedno prikazane prav vse postavke kazalca, že zato, da preverimo izvor vrednosti in pravilnost izra unov. Velikokrat bi radi prepre ili izpis prevelikih podrobnosti in tako lahko prepre imo ali izpis cele postavke ali pa samo podrejenih. V definiciji izpisov lahko dolo imo, da se dolo en kazalec lahko izpisuje tudi detajlno: z izborom 'ne podrejenih: sumarno' se prepre i preve podroben izpis

1.17 skupine

expert vsebuje mehanizem, ki omogoča strukturiranje gradnikov v skupine, ki niso predvidene z osnovnimi strukturami in ki jih definiramo sami z izborom menuja Skupine > definicije.

Novo definirana skupina postane nov gradnik z vsemi lastnostmi, ki jih sicer imajo ostali gradniki (vstavljen v ustrezno strukturo v projekcijah z vrednostmi v časovnih vrstah za dve leti v domači valuti in v referenčni valuti)

razvrščanje

Gradnike uvrstimo v skupine ročno. **expert** preračuna podatke gradnikov za vsako skupino tako, da skupini priredi seštevek vrednosti vseh tistih gradnikov, ki spadajo vanjo.

dobljeni rezultati

Rezultati izračuna seštevka (projekcije vrednosti vseh skupini pripadajočih gradnikov, npr. stroškovnih mest v profitnih centrih) so odvisni od razreda gradnikov, ki pripadajo skupini:

Če gre za skupine kontov, tedaj dobimo za vsako skupino seznam njej prirejenih kontov s pripadajočimi vrednostmi.

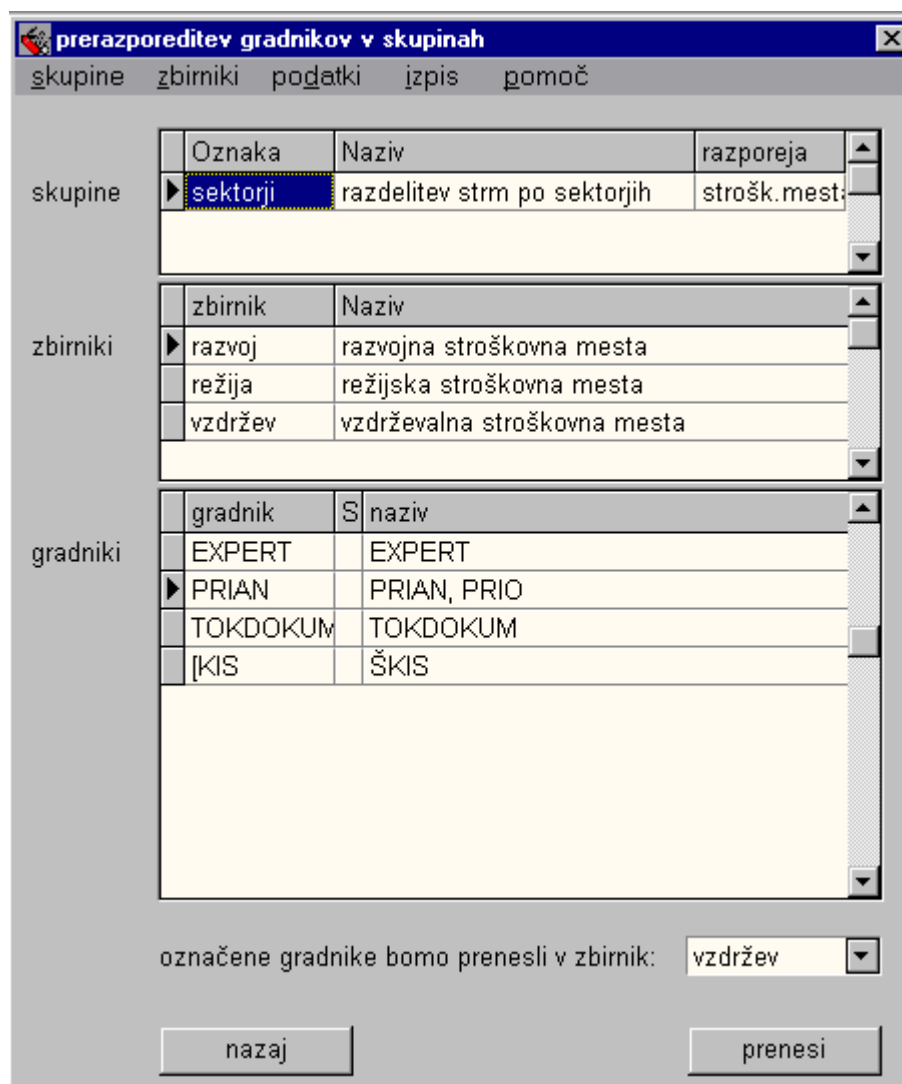
Če gre za skupine poslovnih partnerjev ali stroškovnih mest, tedaj **expert** ustvari še dve dodatni strukturi, ki omogočata utemeljitev vrednosti projekcij. Za vsako skupino naredi svoj seznam kontov, ki ga ustvari tako, da ugotovi in sešteje vse enake konte poslovnih partnerjev ali stroškovnih mest.

Kazalce lahko izračunamo tudi za nove skupine (le stroškovnih mest), če je za kazalec določeno, da se izračunava tudi po stroškovnih mestih.

1.18 definicija skupin

V okviru spodnjega ekrana poteka postopek definiranja skupine in njim pripadajočih zbirnikov:

1.19 postopek definiranja skupin

je izveden v več naslednjih zaporednih korakih, ki jih izbiramo v okviru menija ekrana definicije skupin:

definicija skupine

V okviru menija skupine lahko definiramo več skupin, od katerih vsaka vsebuje več zbirnikov, katerim priredimo gradnike izvornega razreda in v katerih vrednosti seštejemo vrednosti pripadajočih izvornih gradnikov.

Skupine je smiselno definirati takrat, kadar je izvornih gradnikov nekega razreda preveč in nimamo nad njimi pregleda. V takem primeru si zamislimo neko *skupno lastnost* gradnikov tega razreda in za vsako od možnih vrednosti te lastnosti v skupini definiramo svoj zbirnik, katerega označimo kar z vrednostjo lastnosti (organizacijske enote lahko razvrstimo v skupine *režija*, *razvoj*, *proizvodnja*, *komerciala*, pač glede na splošno lastnost dela teh organizacijskih enot; podobno lahko poslovne partnerje razdelimo v skupine glede na krajevno razporejenost ipd.).

Število različnih skupin ni omejeno: stroškovna mesta lahko grupiramo na več načinov in za

vsakega si zamislimo svojo skupino in njej pripadajoče zbirnike.

definicija zbirnikov

V okviru menuja zbirniki predvidimo za vsako skupino več zbirnikov, ki so glede na lastnosti gradniki informacijskega sistema: prirejene imajo namreč podatke v obliki osnovnih vrst, pa tudi povezani so z gradniki drugih razredov preko preënih kumulativ.

Število zbirnikov skupine ni omejeno in jim lahko menjamo oznake ali pa jih tudi brišemo. Smiselno pa je omejiti število zbirnikov ene skupine na obvladljivo število, npr. do 7.

priprava podatkov

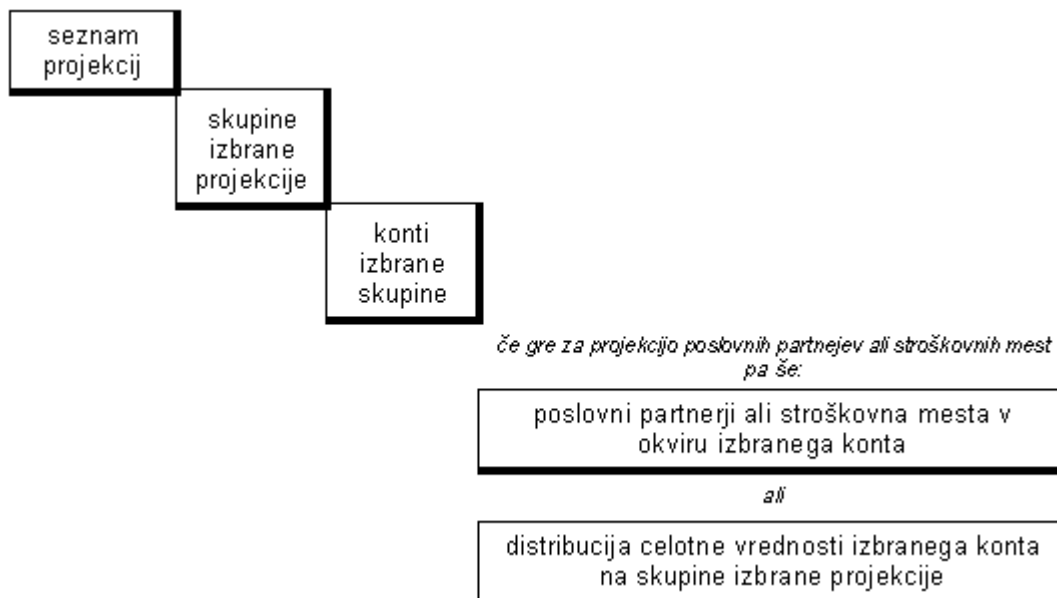
Ko imamo definirano skupino in njej pripadajoče zbirnike, moramo izvirne gradnike preurediti tako, da vsak pripada enemu od definiranih gradnikov. Za začetek z akcijo *podatki > preberi* in dopolni priredimo vse gradnike izvirnega razreda le enemu zbirniku (na razpolago še ni podatkov, na osnovi katerih bi lahko napravili avtomatično selekcijo). S to akcijo tudi dopolnjujemo seznam izvornih gradnikov, če smo seznam izvornih gradnikov medtem spremenili.

prerazporeditev gradnikov v skupine

Tako po pripravi podatkov so vsi gradniki prirejani enemu samemu zbirniku, zato jih je treba prerazporediti. To napravimo tako, da v levem oknu izberemo zbirnik, kateremu so prirejani vsi izvorni gradnik. Zatem v desnem oknu izberemo tisti ciljni zbirnik, kateremu bi radi priredili nekatere gradnike iz seznama. Zatem v srednjem oknu izbiramo (z miško ali s pritiskom na preslednico) posamezne gradnike (izbrani so označeni z *), sam prenos pa izvedemo s pritiskom na gumb prenesi.

1.20 skupine grafi no

Grafična slika ponazarja pot in rezultate, ki jih dobimo z izbiranjem v okviru pregleda skupin:

1.21 plani

expert predvideva planiranje **celotnega kontnega plana**, saj le tako lahko zagotovimo **bilanciranost plana** glavne knjige ter vsklajenost vseh bilanc, katerih vir so ravno konti glavne knjige. Zato lahko planiramo le konte glavne knjige in v okviru le-teh posledično tudi podatke posameznih stroškovnih mest in partnerjev v okviru posameznih kontov.

Celovito planiranje je postopek, ki zagotavlja upoštevanje vpisanih sprememb planskih podatkov pri vseh tistih gradnikih, ki so povezani z gradnikom, katerega planske vrednosti so spremenjene:

- upoštevanje **navzgor** pri vseh nadrejenih kontih do vrha drevesa kontnega plana: upoštevajo se razlike vpisanih vrednosti v celoti in prištejejo vrednostim prometa
- upoštevanje **navzdol** pri vseh gradnikih, ki so podrejeni obravnavanemu gradniku vključeno s stroškovnimi mesti ali partnerji, ki so vključeni v posamezne konene konte: podatki vsakega podrejenega gradnika se spremenijo skladno s % udeležbe prometa v prometu spremenjenega gradnika

expert omogoča planiranje tudi **dinamike prometa** po mesecih za vsako konto posebej glede na dinamiko preteklega leta

Vnos plana aktiviramo lahko:

- z izborom menujske postavke Vpis podatkov in v okviru le-te Planski podatki
- z izborom gradnika v seznamu podrejenih s pritiskom na desno tipko na miški
- s kontrolno tipko CTRL-V

1.22 vnos plana

je možen neposredno le za konte glavne knjige, plan prometa stroškovnih mest ali partnerjev lahko vnašamo le v okviru posameznih konenih kontov: plan stroškov in prihodkov npr. stroškovnih mest je ustvarjen s seštevkom parcialnih planov.

Vnos plana je predviden v naslednjih korakih:

1. priprava plana prodaje in proizvodnje po artiklih je predpriprava za planiranje na nivoju podjetja. Ker **expert** ne razpolaga s količinskimi podatki artiklov oziroma proizvodnje, je to treba pripraviti na način, ki je bil v rabi dosedaj
2. priprava izhodišnega plana vseh kontov, stroškovnih mest in partnerjev
3. modeliranje planskih vrednosti posameznih kontov katerega koli nivoja v kontnem planu
4. obnova začetnih stanj, ko so le-ta že v celoti pripravljena (v času priprave plana običajno še niso)

Pri pripravi plana je treba upoštevati sledeče:

- planirajo se samo prometi, ne stanja (stanja so posledica začetnih stanj, ki pa v času priprave plana še niso znana). Dokonena stanja bodo znana šele po izdelavi zaključene bilance in takrat jih bomo lahko dokončno vključili v plan prihodnjega leta (korak 4)
- predlagana dinamika se lahko vedno menja v okviru celoletne planske vrednosti konta
- izhodišni plan (korak 2) je administrativno določen z enako stopnjo povprečne rasti za vse konte, ima pa že upoštevano vsakemu kontu lastno dinamiko. To je **expert** pripravil na osnovi dinamike preteklega leta.
- prva naslednja akcija (korak 3) je prilagoditi stopnje rasti za vsak razred posebej (za ugotovitev približnih razmerij rasti posameznih razredov je priporočljivo napraviti primerjavo obsega prometa dveh zaporednih let, predlanskega in lanskega v obliki indeksa rasti). Prilagoditi je treba posebej promet v breme in promet v dobro. V tej akciji določimo okvire rasti in priporočljivo je, da se že v tej točki doseže bilanciranost plana glavne knjige (pregled

stanj kontov z izborom plana naslednjega leta)

- Če je potrebno, je treba v okviru razredov prilagoditi prièakovanim rastem še posamezne podkote. Če ne želimo vplivati na predvidene rasti razredov, je treba izbrati možnost prerazporeditve spremenjenih planskih vrednosti samo v okviru tega konta in ne prištevanje navzgor (s tem bi vplivali na že doseženo bilanciranost plana glavne knjige).
- Planiranje posameznih stroškovnih mest ali partnerjev je možno v okviru planiranja konènih kontov: izberite konèni konto ter izbiro plan po stroškovnih mestih oziroma plan po partnerjih: v spodnjem delu ekrana se odpre ustrezen seznam s prikazanimi lanskimi vrednostmi ter dosedaj pripravljenimi planskimi vrednostmi. Ko spreminjamo le-te, moramo upoštevati, da **expert** lahko upošteva spremembe v pripadajoèem kpontu in navzgor do vrha glavne knjige ali pa le prerazporedi spremembe med vsemi elementi seznama

1.23 nov celotni plan

Pripravo izhodiš nega plana aktiviramo z menujsko izbiro priprava » nov celotni plan. Pokaže se posebno okno za vnos parametrov priprave:

Za pripravo izhodiš nega plana predvidimo povpre no pove anje vseh postavk glavne knjige in ga izrazimo v %. **expert** bo vsem kontom pove al promet celega leta za ta procent.

Glede na to, da se plan na eloma pripravlja pred zaklju kom leta, ko še ni znan celoletni promet, vzame **expert** za osnovo promet celega leta z upoštevanjem prometa predlanskega leta za še manjkajo e letošnje mesece. Na ta na in lahko pripravi ustrezno dinamiko za vsak konto posebej. Izhodiš ni plan je pripravljen za vse kote glavne knjige in vsa stroškovna mesta in vse partnerje. Seveda ne morejo v ta plan biti vklju eni tista stroškovna mesta in tisti partnerji, ki jih v tem letu še ni bilo – te bomo dodali ro no.

Dinamiko prometa stroškovnih mest in partnerjev **expert** prilagodi dinamiki posameznega konta, v okviru katerega se pripravlja plan: na ta na in se izognemo težavam, e je bilo npr. dolo eno stroškovno mesto šele vpeljano sredi lanskega leta in niso na razpolago podatki o celoletni dinamiki. Kasneje lahko vsako na ta na in predlagano dinamiko spremenimo.

1.24 spreminjanje planskih vrednosti

Ekran za ažuriranje planskih vrednosti za promet v breme in promet v dobro da celotno sliko èez celo leto. Spremembe bodo upoštevane šele, ko pritisnemo na ekranski gumb vpis plana

plan: konti glavne knjige

podatki za: terjatve do kupcev

plan:

ZS: **prištej ZS**

vpis plana za: 2000 2001 2002

preteklo leto do meseca: 8

upoštevanje sprememb: prištej navzgor prerazporedi ta nivo

realizacija 1999:

v breme:

v dobro:

prememba: %

dinamika:

ohrani vpisano

vsem mesecem enako

statistika vseh preteklih let

dinamika preteklega leta

dinamika rebl. plana pret leta

	plan v breme	plan v dobro	saldo
1	30.163	5.586.742	-5.556.579
2	836.978	848.837	-11.859
3	341.931	4.888.244	-4.546.313
4	17.608	35.216	-17.608
5	100.776	55.964	44.812
6	419.160	193.724	225.436
7	15.300	1.060.128	-1.044.828
8	12.333	24.667	-12.334
9	101.704	64.421	37.283
10	102.953	74.726	28.227
11	173.715	100.326	73.389
12	376.252	223.896	152.356

podatki za konto ažuriramo lahko planske podatke za kateri koli konto v kontnem planu. V gornjem oknu vpišemo želeni konto ali pa z dvojnimi klikom v tem polju dobimo posebno okno za poizvedovanje po drevesu kontnega plana.

vpis plana za načeloma vpisujemo planske vrednosti za naslednje leto, a po novem letu pa večkrat pripravljamo rebelans plana tekočega leta

realizacija leta glede na izbrano leto za vpis plana sta v tem oknu prikazani realizaciji izbranega konta v letu prej (to je v bistvu realizacija od npr. septembra do septembra, kot je bilo izbrano pri pripravi celotnega plana). Številka kaže trenutno povečanje plana glede na realizacijo Spremembo plana lahko vnesemo na več načinov - z izborom pušic nad številko povečanja: leva je za desetice, desna za enice spremembe % realizacije (spremeni se tisti promet, ki je izbran) - z neposrednim vpisom procenta v okence

- z vpisom vrednosti plana prometa nad kolono v breme oziroma v dobro

upoštevanje sprememb s tem izborom vplivamo na distribucijo vpisanih sprememb:

- prištej navzgor: vse spremembe se bodo upoštevale navzgor do vrha kontnega plana in navzdol v vseh kontih, ki so temu podrejeni in enako tudi tem prirejenim stroškovnim mestom in partnerjem
- prerazporedi ta nivo: spremembe se ne prištejejo navzgor ampak se za toliko, kot so bile vrednosti tu povečane (pomanjšane) premo sorazmerno zmanjšajo (povečajo) vrednosti kontov na istem nivoju in seveda ustrezno vsem njim podrejenim kontom. Predvidena sprememba na nadrejeni konto ne vpliva in s tem ohranimo predvideno politiko povečanj
- prerazporedi gornji nivo: podobno kot prejšnja točka, le da se prerazporeditev dogodi le na neposredno nadrejenem kontu in njemu soležnih kontih

izbor planskih podatkov za to okno se pokaže samo, če je izbrani konto končen, in prikazuje:

- celoto: prikazane so planske vrednosti konta
- po stroškovnih mestih: prikazan je seznam vseh tistih stroškovnih mest, ki so bila udeležena v tem kontu. spreminjamo lahko distribucijo planskih vrednosti tega konta po stroškovnih mestih
- po poslovnih partnerjih: podobno kot velja za stroškovna mesta

dinamika možnosti avtomatskega oblikovanja distribucije plana po mesecih:

- ohrani vpisano: ne menja distribucije po mesecih, ko menjamo vrednosti letnega plana
- vsem mesecem enako: primerno za nove plane
- statistika preteklih let: dinamiko po mesecih prerazporedi skladno s povprečjem dinamike vseh let, ki jih ima v arhivu
- dinamika preteklega leta: izhodišeni plan je pripravljen po tem modelu

plan vpisujemo lahko ročno celoletni plan – distribucija po mesecih se ohrani vpisujemo lahko mesečne plane – celotni plan se ohrani, mesečni se prerazporedijo

1.25 ostali podatki

so podatki, ki jih potrebujemo za razne analize, a se ne vodijo v okviru običajnega knjigovodstva: zato jih je treba vnesti ročno. Vnos je dosegljiv preko menujske izbire Vpis podatkov.

Program **expert** razlikuje dvoje vrst ostalih podatkov:

podatki okolja so za vsa podjetja enaki, kot so npr. revalorizacijski faktorji, povprečni osebni dohodek v državi, ...

podatki podjetja so podatki, ki so značilni za vsako podjetje posebej in ki se običajno ne vodijo v okviru knjigovodstva. Te podatke lahko vpisujemo za podjetje kot celoto, lahko pa tudi za posamezna stroškovna mesta. Tipični primeri ostalih podatkov podjetja so npr. število zaposlenih (v celoti ali po stroškovnih mestih), stopnja odpisanosti osnovnih sredstev, ipd.

Pri definiciji kazalcev lahko vključimo kot izvor vrednosti kazalnikov oba tipa ostalih podatkov.

Pri vnosu izberemo tip podatka, ki je lahko:

promet seštevek vrednosti daje stanje ob koncu prikazanega obdobja.

Možno je vnašati le podatke ene smeri, zato je treba za obe smeri definirati dvoje postavk *faktor, količina* naenkrat so to vrednosti, ki niso izražene v denarju in predstavljajo stanja v posameznem mesecu

Podatke tipa stanje ali promet program samodejno preračuna v ustrezne vrednosti v izbrani referenčni valuti. Kot merilo vzame povprečni tečaj posameznega meseca, dobljen iz razmerja seštevka tolarskih in deviznih vrednosti posameznega meseca celotne glavne knjige. Preračune si lahko prikazemo na ekranu.

Pri vpisu ostalih podatkov podjetja po stroškovnih mestih program ne preverja ali je podatek za celo podjetje enak seštevku istega podatka po stroškovnih mestih. Razlog za to je v tem, da nas velikokrat zanimajo ti podatki le za nekatera stroškovna mesta, pa tudi v tem, da bi bilo v primeru velikega števila stroškovnih mest zelo veliko vpisovanja in preverjanja, preden bi dobili pravo številko za celotno podjetje.

1.26 povezave

so odnosi med gradniki dveh razredov. Če izvorni podatki omogočajo izgradnjo povezav, tedaj **expert** omogoča pregled naslednjih specifikacij (seznam enemu gradniku pripadajočih gradnikov drugega razreda, katerih seštevek vrednosti je vrednost tega gradnika):

<i>od</i>	<i>na:</i>	<i>konto</i>	<i>stroškovno m.</i>	<i>poslovni part.</i>
<i>kazalec</i>	<i>skupina</i>			
<i>konto</i>	☒	»	»	»
<i>stroškovno m.</i>		»	☒	»
<i>poslovni part.</i>		»	»	☒
»				
<i>kazalec</i>		»		☒
<i>skupina</i>	»	»	»	»

kjer pomeni: ☒ - preiskovanje po strukturi

» - možen vpogled presečenih podatkov od gradnika na levi na gradnika na desni

1.27 kumulative

so podatki, ki imajo vsi enako obliko časovnih vrst in ki so urejeni kot mesečni podatki o prometu v breme in prometu v dobro ter podatki o začetnem stanju.

podatki mesecev	otvoritev	0,00	0,00	0,00
☒ posamično	januar	0,00	0,00	0,00
☐ kumulativno	februar	9.714.317,47	0,00	9.714.317,47
	marec	0,00	0,00	0,00
	april	13.210.640,87	27.076.164,54	-13.865.523,67
	maj	0,00	0,00	0,00
	junij	0,00	0,00	0,00
	julij	2.429.155,84	2.429.155,84	0,00
	avgust	7.064.054,51	0,00	7.064.054,51
	september	3.817.156,40	7.064.054,51	-3.246.898,11
	oktober	20.519.798,68	15.136.675,65	5.383.123,03
	november	10.168.265,24	9.200.279,40	967.985,84
	december	18.034.675,50	10.168.265,20	7.866.410,30
	skupaj	84.958.064,51	71.074.595,14	13.883.469,37

dve vrsti kumulativ

matične kumulative

prečne kumulative

obstajajo za vse gradnike, tudi za kazalce in projekcije za povezave med gradniki različnih razredov (križni preseki)

podatki kumulativ

Vse matične in prečne kumulative, razen kumulativ kazalcev, vsebujejo navedene podatke. Če je kot nadrejen prikazan končni gradnik, ki je povezan z gradniki drugega razreda, lahko v opazujemo njegove matične kumulative in posamezne prečne kumulative. Preklop med obema pogledoma izvedemo z izborom v spodnjem delu ekrana.

primerjava dveh gradnikov

Običajno primerjamo mesečne podatke enega gradnika (breme-dobro-saldo, dve zaporedni leti). Z izborom možnosti primerjava obdobja različnih gradnikov v spodnjem delu ekrana pa lahko izbiramo in primerjamo mesečne podatke dveh poljubnih gradnikov, ki spadata v isti razred (npr. konto 120 in 220 ali kazalca prihodkov in odhodkov)

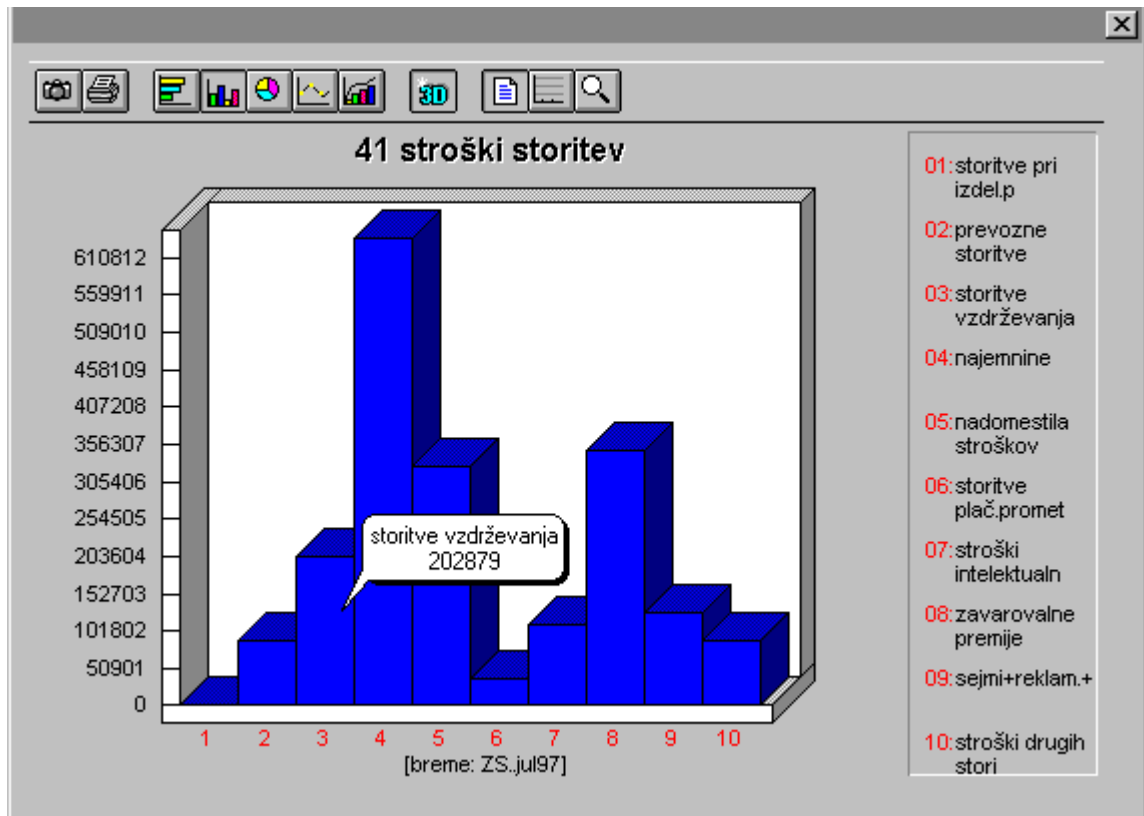
1.28 kumulative kazalcev

Kumulative kazalcev zaradi svoje vsebine ne morejo vsebovati podatkov v dobro in v breme, saj že pri definiciji izberemo, ali podatke kazalca tvorimo iz podatkov v breme, v dobro ali iz salda. Ker iz tega razloga vsebujejo le eno vrsto podatkov, ni možno izbirati smeri podatkov.

Po drugi strani pa kumulative kazalcev lahko vsebujejo tudi kvociente. Le-ti pa so lahko bistveno različni glede na to ali opazujemo mesečne ali kumulativne podatke. Zato so v pregledu vrednosti kazalcev po mesecih prikazane obe vrsti kvocientov, mesečni in kumulativni.

1.29 grafi

Vsak prikaz podrejenih na ekranu lahko prikažemo tudi v grafični obliki. Izbiramo lahko med različnimi vrstami grafov, katerih obliko definiramo sami z izborom gumbov nad grafom samim:

1.30 parametri grafa

Z izborom menujske izbire Grafi » Prikaz grafa dobimo na ekran okno za definicijo grafa, na katerem izbiramo prikaz posameznih kolon:

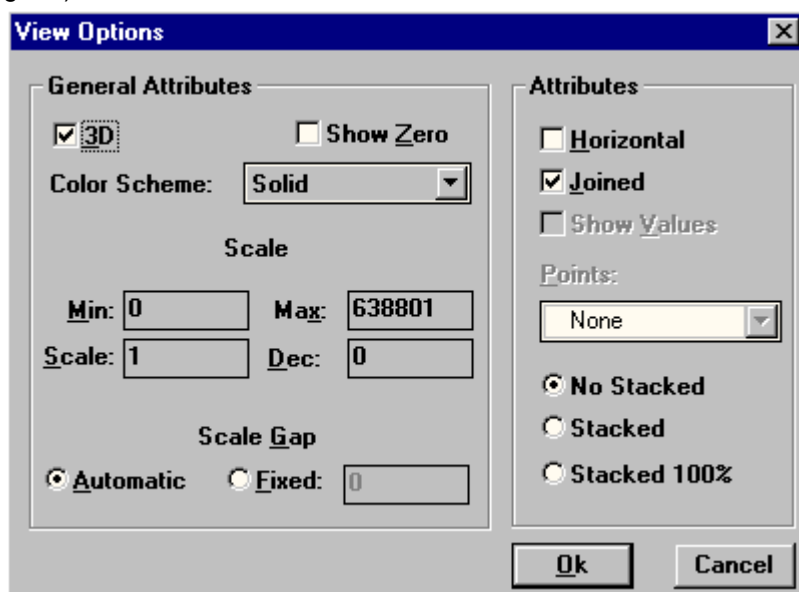

Graf vedno prikazuje sliko trenutno opazovanih gradnikov v seznamu podrejenih . Pri tem upošteva kot naslove kolon trenutno izbrane parametre prikaza podatkov vsake kolone posebej.

Na izbiro imamo množico različnih oblik grafov , katerih obliko določamo z izborom gumbov nad prikazanim grafom.

1.31 dodatne nastavitve grafa

Včasih bi želeli prikazati graf nekoliko drugače in z izborom gumba 'povečevalno steklo' lahko nastavimo nekatere parametre prikaza grafa (izbor možnosti je odvisen od trenutno izbrane oblike grafa):

General Attributes	splošne nastavitve
3D	tridimenzionalni prikaz
Show Zero	prikaži ničelno črto
Min, Max	sami lahko nastavimo razpon prikazanih vrednosti
Dec	število decimalnih mest
Scale Gap	razdalja med stolpci
Attributes	atributi grafa
Horizontal	ležeči paličasti graf
Joined	ni razmakov med stolpci
No Stacked	vrednosti ena poleg druge
Stacked	vrednosti ena na drugi
Stacked 100%	procentualna razdelitev vrednosti

1.32 izpisi

Vsak prikaz na ekranu lahko izpišemo tudi na tiskalnik. **expert** upošteva sistemsko nastavitev tiskalnika pri oblikovanju izpisa. Z izborom menujske izbire tiskanje » tiskaj se pokaže okno za definicijo izpisa, ki je radeljeno v dva dela:

levi del: definicija vsebine kolon poročila

desni del: izpisni parametri poročila

Ko izberemo tiskanje, program predlaga izpis treh kolon, ki so enake kot so prikazane na ekranu. Če to nastavitev spremenimo in je to oblika poročila, ki bi ga radi še kdaj izpisali, ne da bi ga bilo treba ponovno definirati, ga lahko shranimo pod določenim imenom. Število shranjenih definicij poročil ni omejeno.

Predlagani izpisni parametri poročila se razlikujejo glede na to, kateri razred podatkov smo pred tem pregledovali na ekranu.

1.33 izpisni parametri poročila

Na spodnji sliki je primer predlaganih izpisnih parametrov poročila kazalcev, ki so izračunani tudi po stroškovnim mestih in skupinah:

naslov: Rezultat od FINANCIRANJA	
podnaslov:	
vrh poročila: A-CD	Rezultat od FINANCIRANJA
prikaz ☐ v tisočih	vrednosti ☐ v referenčni valuti
izpis kazalcev ☒ detajlno poročilo ☐ sumarno poročilo	dodaj specifikacijo ☒ nobene ☐ strošk. mest ☐ skupine:
kolona oznak ☒ izvorne ☐ številke ☐ od ' ' dalje ☐ brez	
izpis podatkov poročila ☒ na tiskalnik ☐ ležeč format izpisa ☐ na odložišče (clipboard) ☒ na datoteko:	ne izpiši, če so 0 ☒ vrednosti vrstice ☐ četudi je prvi nivo ☐ izberi drugo datoteko C:\kres\nadzor\uporabnk\janez\porocilo.txt

postavka
komentar

pregled

kazalci

skupine

izpis za	x	x	x	izbor meseca in leta, na
katerega se nanašajo izpisi (npr. mesec – 2 se odšteva od tega meseca)				
naslov	x	x	x	glavni naslov poročila
(program predlaga trenutno izbranega nadrejenega gradnika)				
podnaslov	x	x	x	pri izpisih kazalcev po
stroškovnih mestih program vpiše sam oznako in naziv stroškovnega mesta (ali skupine)				
vrh poročila	x	x	x	izpisujejo se gradniki od
trenutno izbranega nadrejenega gradnika navzdol (oženje poročila). Lahko se izbere kateri koli gradnik (npr. poročilo o stroških – razred 4)				
število nivojev izpisa	x		x	
dodaj specifikacijo	x		x	
kolona oznak			x	
izpis z vidika		x		
izpis podatkov poročila		x	x	x
na tiskalnik		x	x	x
ležeèe	x		x	x
na odložišèe		x	x	x
na datoteko		x	x	x

1.34 definicija kolon poročila

Ob izboru menujske izbire program predlaga izpis treh kolon, katerih vsebina je enaka kot so bili izbrani parametri ekranskega prikaza. Te kolone lahko dopolnimo (do 8 kolon), spreminjamo ali brišemo.

Vsebino kolon definiramo na levem delu ekrana:

1.35 INTRA

INTRA je osnovni programski paket podjetja KreS, Kreativni sistemi, d.o.o. Namenjen je vodenju računovodstva za vse vrste in velikosti podjetij. Paket INTRA je na trgu že od leta 1988 in je **prva** v republiki Sloveniji dobila za področje finančnega poslovanja **certifikat ustreznosti mednarodnim normam kvalitete**.

Paket INTRA vsebuje v okviru enega programa področja: glavna knjiga, saldakonti kupcev in dobaviteljev, stroškovno in devizno knjigovodstvo ter knjigovodstvo osnovnih sredstev. Značilnost tega paketa je v tem, da že vsebuje tako produkcijsko kot informacijsko bazo podatkov za podporo odločanju. Odlikuje jo èisti enkratni vnos podatkov, ki ne zahteva prenosa podatkov iz analitiènih knjigovodstev v glavno knjigo, saj je povezava med temi področji izvedena na nivoju transakcij. **expert** je v bistvu logièno nadaljevanje paketa INTRA v smeri direktorskih informacijskih sistemov.

expert prevzema podatke paketa INTRA neposredno, brez branja transakcij, saj le-ta že vsebuje podatke v obliki, kot jo zahteva **expert**.

1.36 definicija vhodne datoteke in uvoz podat

Z izborom menijske postavke *uporaba > definicija uvoza* definiramo značilnosti preslikave podatkov izvornih šifrantov (kontni plan, seznam stroškovnih mest in poslovnih partnerjev ter valut) in prometnih zapisov (transakcij). Definicijo uvoza datotek pripravi podjetje KreS - to je enkratna akcija ob začetku dela. Priporočamo, da vpisanih definicij ne spreminjate, če do potankosti ne poznate vsebine in strukture vhodnih datotek.

Ko je definicija pripravljena, se lahko uvozijo podatki izvirne aplikacije. Uporabnik izbere pri uporabi programa **expert** le menujsko izbiro *uporaba > uvoz podatkov*. Po uvozu podatkov je potrebno ponovno izračunati vse kazalce. V vseh primerih ostanejo vpisani planski podatki nedotaknjeni

S tem izbere enega od treh možnih načinov obnovitve podatkov z branjem. Izbrati je treba leto, za katerega se vnašajo podatki.

1.37 kontrolne tipke

so kombinacije dveh tipk na tastaturi. Aktiviramo jih z *istočasnim pritiskom* na tipko CTRL in eno od znakovnih tipk. Predvidene so za izbor neposreden določenih pogostih akcij, ki jih sicer lahko aktiviramo preko menujev:

preskok v pregled podatkov

CTRL-G	kontov glavne knjige
CTRL-P	poslovnih partnerjev
CTRL-S	stroškovnih mest
CTRL-K	podatkov kazalcev
CTRL-D	definicij kazalcev
CTRL-X	podatkov projekcij
CTRL-Q	preklop med hierarhičnim prikazom in prikazom mesečnih podatkov

posebne akcije

CTRL-F	vpis ponderjev pri pregledovanju kazalcev
CTRL-V	vpis planskih vrednosti (aktivira se samo pri kontih, če je izbran pregled plana)

desna tipka na miški

aktivira različne akcije glede na: a) nad katerim področje podatkov se nahaja miška in b) katere podatke opazujemo:

<i>miška nad področjem</i>	<i>prikazani podatki</i>	<i>pritisk na desno tipko na miški</i>
nadrejeni	kateri koli razred	prikaz seznama vseh nadrejenih
podrejeni	gk, strm, skupine, neponderirani podatki	kazalcev vnos
plana		
podrejeni	ponderirani podatki kazalcev	vnos ponderiranih faktorjev

1.38 težave pri uporabi

Pri uporabi programa **expert** lahko pride do raznih težav. Najpogostejše so napake v bazi podatkov, ki nastanejo naeloma zaradi nenadnih prekinitev dela s programom. Vseh možnih napak ni možno predvideti, v seznamu pa so našteje dosedaj odkrite. Računalnik se v takih primerih javlja z angleškimi sporočili:

<i>sporoèilo</i>	<i>pomen</i>	<i>odprava napake</i>
table is busy	zaradi prekinitve je datoteka ostala zasedena	zaključite delo s programom, izključite računalnik in ga ponovno vključite. S tem se vsi sezname o uporabi datotek vzpostavijo na novo in tega sporočila ne bo več.
file header corrupted index corrupted	resna napaka v definiciji datoteke	označena datoteka je neuporabna, zato je treba obnoviti vse datoteke tega podjetja. Razlogov za tako stanje je lahko več, med drugimi prekinitve ali neustrezno ročno premešanje datotek

1.39 obnova datotek

Datoteke so podvržene stalnemu spreminjanju, ki jih računalnik večinoma sproti zapiše na disk. So pa primeri (prekinitve, procesi z višjimi prioritetami, ...), ko računalnik ne uspe zapisati vseh sprememb na disk in tedaj pride do napak, ki pa se med seboj razlikujejo po težavnosti.

Ob zagonu program **expert** avtomatsko preveri datoteke izbranega podjetja in ta postopek zmora odpraviti večino vseh napak in težav z datotekami. So pa primeri, ki se s temi avtomatskimi postopki ne dajo odpraviti (program sporoči, če ne more odpraviti vseh napak) in tedaj sta na razpolago v splošnem dve možnosti:

1. restavriranje podatkov iz arhivskih datotek ali
2. inicializacija vseh datotek podjetja in ponovno branje podatkov iz izvornih aplikacij V drugem primeru uporabimo naslednji postopek:

Datoteke, ki jih uporablja program **expert**, so bile pripravljene z instalacijskim programom **kresinst**, s katerim tudi obnovimo pokvarjene datoteke.

Obnova datotek se nekoliko razlikuje glede na to ali se za določeno podjetje uporablja paket INTRA ali ne. Akcije, ki so vezane le na uporabo paketa INTRA, so označene z znakom * in jih preskočite za obnovo datotek podjetij, kjer se uporabljajo drugi paketi.

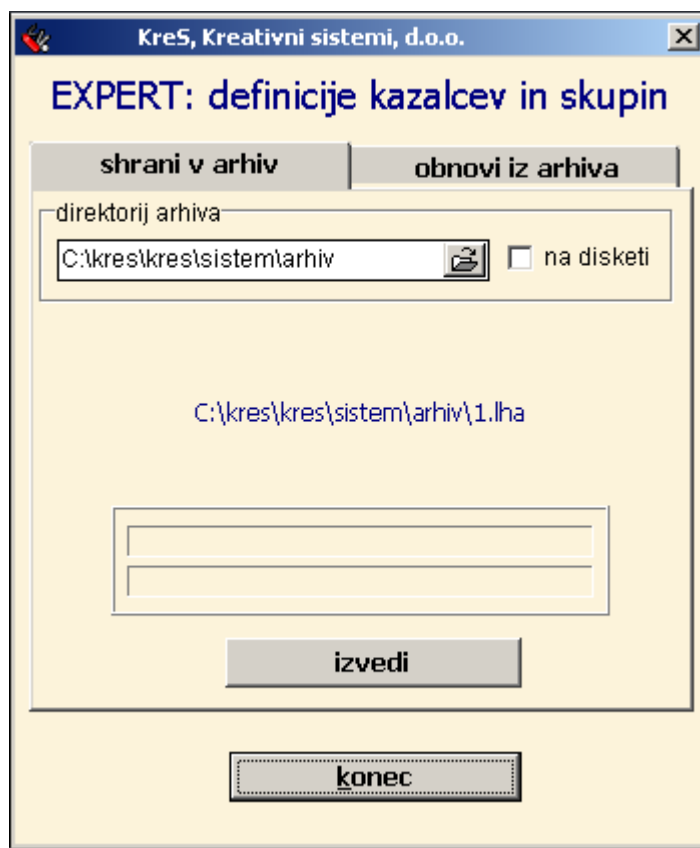
1. aktivirajte program **kresinst** in izberite možnost ažuriramo le podatke uporabnikov in/ali podjetij.
- 2.* na vprašanje ali ste dodali v okviru INTRE novo podjetje odgovorite z **ne**
3. v seznamu seznam podjetij (za programe po področjih) izberite program **expert**
4. v seznamu podjetij izberite podjetje, ki ima pokvarjene datoteke in pritisnite gumb **spremeni**
5. izberite možnost **novi podatki** (v okencu se pojavi križec oz. kljukica)
6. v spodnjem oknu izberite možnost začetne vrednosti ter pritisnite na gumb **izvedi**
7. izberite gumb **v redu** ter v zaključite delo s programom
8. če ste pomotoma pritisnili na gumb **nazaj**, so vse datoteke izbrisane in jih je treba vzpostaviti z naslednjimi akcijami
9. spet ponovite akcijo števil. 1.
10. * na vprašanje ali ste dodali v okviru INTRE novo podjetje odgovorite z **da** in program bo obnovil datoteke vseh podjetij v seznamu, tudi tega, katerega datoteke so bile uničene. Zatem zaključite delo s programom.
11. ponovite akcije števil. 3., 4. In 7.

S tem postopkom se obnovijo samo definicije datotek, zato je treba obnoviti tudi vsebino s prenosom podatkov iz vhodnih datotek v okviru programa **expert**.

1.40 varnostne kopije

Shranjevanje podatkov je bistvenega pomena za obutek varnosti pri uporabi programov. **expert** uporablja dve vrsti podatkov: podatke glavne knjige in analitičnih knjigovodstev, ki jih lahko vedno obnovimo iz izvornih transakcij, ter definicije kazalcev in zbirnikov, ki jih vpisujemo sami. Te slednje je treba občasno shranjevati zato, da lahko obnovimo **vse definicije kazalcev** kot smo jih pripravili že nekoč prej ali pa da jih prenesemo na druga računalnik.

Akciji shranjevanja vseh definicij kazalcev naenkrat na komprimirane arhivske datoteke ter obnovitve iz le-teh poženemo z izborom menija Uporaba > arhivske datoteke in dobimo sledečo ekransko sliko:

Program predlaga v levem oknu uporabniški direktorij kot mesto shranjevanja arhivskih datotek: izberemo lahko tudi kak drug direktorij.

V srednjem oknu je prikazan seznam že obstoječih arhivskih datotek: če pokažemo z miško na eno od njih, se pod oknom pokaže datum in čas izdelave te arhivske kopije.

shranjevanje V okencu nad srednjim oknom vpišemo ime nove arhivske datoteke (zaradi varnosti je priporočljivo izdelati več arhivskih datotek) ali pa v seznamu izberemo eno od obstoječih, ki jo želimo prepisati, in pritisnemo na gumb shrani. Potek akcije shranjevanja lahko spremljamo v seznamu v desnem oknu.

obnovitev V seznamu obstoječih arhivskih datotek izberemo željeno in pritisnemo gumb restavriraj. V desnem oknu se kaže potek restavriranja podatkov.

Pozor: če smo v času od izdelave te varnostne kopije do danes dobili novo verzijo programa **expert**, moramo zapustiti program ter pognati program **kresinst**, ki preveri vse podatkovne strukture in jih prilagodi sedanji verziji programa **expert**.

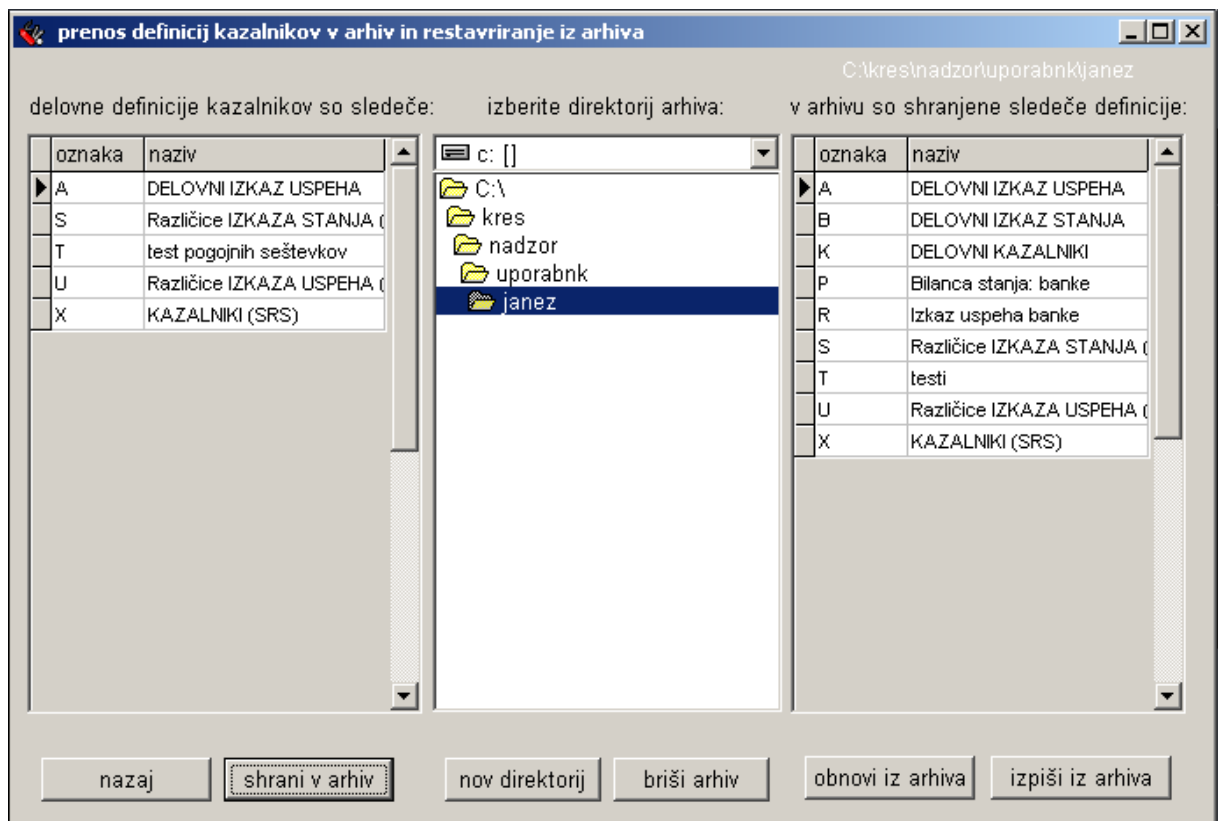
Pozor: obnovev podatkov dokončno prekrije vse definicije kazalcev in vse definicije zbirnikov s tistimi, ki so shranjeni v arhivski datoteki - kasneje pripravljenih definicij ni možno obnoviti drugače.

kot s ponovnim vpisom!

Nasvet: véasih bi radi restavrirali le posamezne definicije kazalcev in ne vseh naenkrat. Za take primere uporabite izmenoma tudi drugo obliko shranjevanja definicij kazalcev , ki omogoèa selekcijo posameznih kazalcev. Ta naèin je primeren tudi za izmenjavo definicij z drugimi uporabniki programa **expert**.

1.41 izmenjava definicij kazalcev

Èe želimo shraniti posamezne definicije na arhivsko datoteko definicij, iz katere lahko kasneje obnovimo posamezne definicije, izberemo menujsko postavko uporaba > prenos kazalnikov:

Z miško izberemo kazalec na izvorni strani (pokaže se prvi nivo postavk izbranega kazalca), zatem pa tipko prenesi. Èe na namenski strani že obstaja kazalec z enako oznako, tedaj imamo dve možnosti pri prepisu:

prekrivanje obstojeèe definicije na namenski strani se definicija kazalca prekrije v celoti. To uporabimo, kadar želimo zares zamenjati definicijo s tisto, ki smo jo izbrali na izvorni strani. **Pozor:** lahko se dogodi, da je na izvorni strani pod to oznako definicija popolnoma drugega kazalca, ki smo ga ob prejšnjem prenosu preimenovali: lahko nehote izgubimo pomembno definicijo !

zamenjava oznake kazalca vnesti moramo novo oznako kazalca (poroèila), ki še ne obstaja na namenski strani. Program bo prekopiral vse postavke definicije na namensko strano in jim zamenjal oznake. **Pozor:** vsa sklicevanja na postavke tega kazalca je treba roèno preoblikovati na novo oznako na vseh izvornih mestih!

Za shranjevanje lahko uporabimo katerokoli mesto na disku ali na disketi. Ob uporabi diskete bo

program sam od sebe ob opozorilu kreiral poddirektorij z imenom kazalnik, v katerega bo shranil izbrane definicije.

Prenos definicij kazalnikov na disketo je primeren naèin za prenos definicij med uporabniki programa expert, ki imajo lokalne kopije programa.

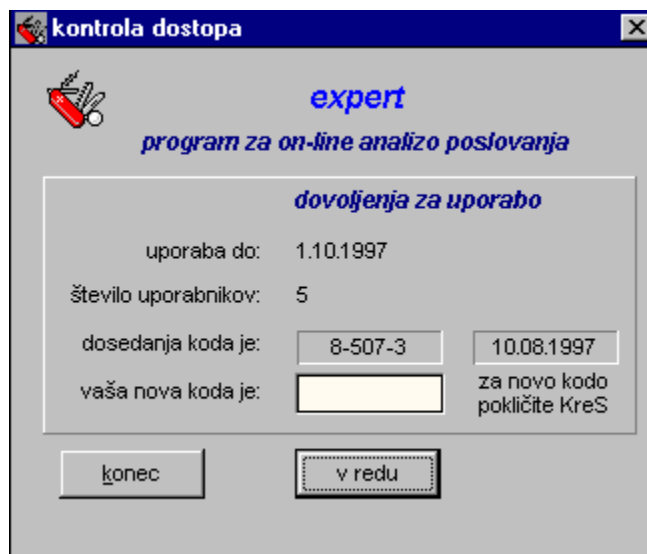
Pozor: za prenos definicij med različnimi uporabniki ne uporabljajte modula za izdelavo varnostnih kopij, ker so le-te namenjene le enemu uporabniku (vsebujejo namreè še podatke celotnega okolja, ki se ob restavriranju celotno prepíše in prekrije dosedanje podatke okolja drugega uporabnika)

1.42 uporaba

programa **expert** je vodena: uporabljajo ga lahko le tisti uporabniki, ki so registrirani v seznamu uporabnikov. Naèeloma dovoljuje uporabo odgovorna oseba, imenovana *skrbnik* programa. Le-ta skrbi za instalacijo novih verzij programa in za vzdrževanje seznama uporabnikov. Obe akciji izvaja z nadzornim programom **kresinst**, ki je prisoten v mapi z imenom **kres**.

Uporaba programa je omejena za tiste uporabnike, ki program samo testirajo: po preteku testirnega obdobja morajo dobiti kodo za normalno uporabo programa. Program ob prijavi pokaže ekran s kodo programa na Vašem raèunalniku: to kodo je treba sporoèiti, da lahko dobite novo kodo s podaljšanjem èasa veljavnosti.

Èe je program instaliran na serverju, je nadzorovano število soèasnih uporabnikov. Naenkrat ga lahko uporablja le toliko uporabnikov, kolikor je bilo kupljenih licenc uporabe. Za poveèanje števila licenc soèasne uporabe je treba sporoèiti kodo, ki jo dobimo, èe na prijavnem ekranu pritisnemo tipko uporaba:

1.43 instalacija programa

Program **expert** se stalno razvija in v okviru garancije so na razpolago brezplaène nove verzije programa. Le-te so pripravljene v obliki, ki ne zahtevajo posebnih raèunalniških znanj za instalacijo nove verzije.

Instalacija je možna na več načinov: z disketo ali preko Interneta. Če dobimo program na disketi, potem poženemo program **setup**, ki je na prvi disketi; če program prenesemo na svoj računalnik preko Interneta, pa poženemo program **expinst**.

1.44 slovar ek

asovne vrste
gradnik
kon ni gradnik
nadrejen
podrejen
seznam vseh nadrejenih
specifikacija kon nega
zbirnik

1.45 novosti

Program **expert** se sproti dopolnjuje z novimi funkcijami, pogledi, analizami. V spodnjem seznamu so opisane glavne spremembe in dopolnitve, ki so bile vgrajene v posamezne verzije:

ob času izdelave nove verzije še ni mogoče dopolniti te pomoči, zato slike ekranov in nekatere razlage še odsevajo stanje prejšnje verzije

verzija 5.0 (23.9.2001)

predmet   *pojasnilo*

urejanje seznamov   ekranski prikaz (in s tem tudi izpis poročila) lahko uredimo po velikosti s tem, da z miško pokažemo na naslov kolone, ki jo želimo preurediti in pritisnemo na levo tipko miške. Kolone oznake in naziva se uredijo po naraščajoči vrednosti abecede, kolone z vrednostmi pa po padajoči vrednosti podatkov

pogojne vrednosti kazalcev   je program pogojna seštevanja urejal na osnovi celoletnih rezultatov na nivoju podjetja. Sedaj temelji upoštevanje pogoja na kumulativni vrednosti kazalca od začetka leta do tekočega meseca: tako je lahko kazalec do določenega meseca izpolnjen z vrednostjo, po tem mesecu pa ne, če se je kumulativni pogoj spremenil. Vrednosti stroškovnih mest (če je kazalec voden po stroškovnih mestih) se obravnavajo ločeno od vrednosti podjetja, zato pri teh kazalcih vrednost kazalca za celo podjetje ni nujno seštevek vrednosti pripadajočih stroškovnih mest

izbor gradnikov pri definiciji kazalcev   je način izbora gradnikov: namesto hierarhičnega seznama se sedaj odpre seznam vseh gradnikov izbranega razreda, urejen po abecedi